

Nový návrh zákona o státních úřednících:

Politické machinace a rozkrádání státu mají stále zelenou

Klíčový zákon v boji proti korupci, zákon o státních úřednících, jde nyní do vlády. Zákon upravující fungování státní správy a jejích zaměstnanců je **klíčovým zákonem v boji proti politickým machinacím a rozkrádání státu**. Připravovaný zákon o úřednících má zrušit neúčinný **Služební zákon** (č. 218/2002 Sb.), přitom však neřeší většinu důležitých systémových a koncepčních prvků zajišťujících odpolitizování státní správy, které jsou ve Služebním zákonu kvalitně upraveny.

Pouze **nezávislí úředníci**, kteří budou vybíráni pro své schopnosti a ne pro politické konexe, kteří budou odměňováni na základě výkonů, ne loajality, mohou být více imunní vůči korupčnímu chování, které vede k rozkrádání peněz českých občanů. Zároveň musí zákon regulující státní správu zefektivnit a zkvalitnit systém výkonu státní správy, skrze jasné nastavení systému řízení státní služby a zajištění personální kontinuity. Kvalitní zákon musí zavést pro úředníky mj. **transparentní systém výběrových řízení, transparentní systém odměňování a hodnocení, nestranné personální řízení ve státní správě a právní ochranu úředníků**.

Nic z toho nový návrh zákona o státních úřednících nepřináší a jeho přijetí by fakticky uzákonilo podmínky pro zpolitizovanou, nekvalitní a neodbornou státní správu. Protože dobrý zákon o státní správě nutně potřebujeme, je podle nás třeba aktuální nekvalitní návrh jednoznačně odmítnout.

Současný návrh zákona nespĺňuje základní principy pro odpolitizování, zkvalitnění a zefektivnění státní správy. Nespĺňuje principy EU (European Principles for Administration), ani doporučení OECD a GRECO (Skupina států proti korupci). Dále je v rozporu s „Analýzou aktuálního stavu veřejné správy“ zpracované MV v roce 2011. Nenapĺňuje usnesení vlády ze dne 5. ledna 2011, Strategii vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012, ani usnesení vlády ze dne 13. ledna 2013 č. 39 (Od korupce k integritě - Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014). **Způsob přípravy i kvalita návrhu tohoto klíčového zákona jsou smutnou vizitkou katastrofálního stavu české státní správy**.

Již **dvacet let nebyla naplněna Ústava České republiky**, která se zavedením zákona počítá. **Česká republika je jedinou zemí EU, která doposud nemá účinný zákon o státní službě**. Více než osm let je švejkovsky obcházena jedna z podmínek přístupu České republiky do EU. Zavedení zákona doporučuje i OECD a GRECO. Český parlament přijal kvůli požadavkům EU již v roce 2002 Služební zákon (č. 218/2002 Sb.), kvůli politické nevěli však byla jeho účinnost již pětkrát odložena, v současné době do 1.1.2015. Lidově řečeno, političtí kapřici si odmítají vypustit svůj rybník.

Česká vláda nyní zkouší najít cestu, jak se povinnosti přijmout kvalitní služební zákon zbavit zcela. Cestičku ji vyšlapal proslulý politický matador Ivan Langer, který již za Topolánkovy vlády přišel s nápadem vypracovat zákon zcela nový. Ministerstvo vnitra (MV) předložilo první návrh nového zákona – zákona o úřednících v srpnu 2012. Během zářijového připomínkového řízení dostalo jak ze strany nevládního sektoru, tak i úřadů veřejné správy řadu zásadních připomínek. Tyto připomínky jasně ukázaly, že již samotný věcný záměr zákona je špatný a neumožňuje naplnit účel zákona, schváleného vládou, totiž zajištění profesionalizace a odpolitizování veřejné správy. Premiér Nečas odmítl věcný záměr zákona přehodnotit. Kvůli silné kritice z řady připomínkových míst ministerstvo narychlo svůj první návrh stáhlo a omezenému počtu připomínkových míst poslalo informaci o průběhu přípravy návrhu zákona, s variantním návrhem dalšího postupu: posunout účinnost služebního zákona nebo pokračovat v přípravě nové legislativy. Na připomínky dalo pouze pět dní. Po personálním přetřesu na MV (odchod náměstka ministra a jemu podřízeného ředitele odboru zodpovědného za přípravu návrhu) byl návrh zákona bez vypořádání připomínek stažen a začala příprava další verze návrhu zákona (tentokrát jen pro státní úředníky). Ten byl předložen koncem ledna 2013. Vládě má být zákon předložen do konce února 2013. **U takto zásadního zákona, který je klíčem v boji proti korupci v České republice, je častá výměna úředníků, nerespektování pravidel legislativního procesu a spěch bez odborné diskuse a zapojení veřejnosti alarmující.** Obsah i způsob přípravy zákona o úřednících nenasvědčují tomu, že by vláda Petra Nečase myslela boj s korupcí vážně.

10 důvodů, proč je navrhovaný zákon nekvalitní a neodpolitizuje státní správu:

1. Je **nesystémový**, nemá žádnou jednotnou koncepci a řeší pouze ad hoc některé oblasti státní správy, na rozdíl od kvalitního Služebního zákona (platného, avšak pro nedostatek politické vůle dosud neúčinného). **Chybí zásadní systémové prvky, nezbytné pro odpolitizování a profesionalizaci státní správy:** transparentní výběrová řízení, systém odměňování založený na výkonu a ne na loajalitě, objektivní systém hodnocení práce úředníků, personální řízení ve státní správě, jednotná pravidla pro tvorbu organizační struktury v rámci úřadů, pozice státního tajemníka a právní ochrana úředníků před politickými tlaky.
2. Nebere na rozdíl od Služebního zákona a požadavků EU **veřejnou službu jako službu občanům**, která má být vykonávána prostřednictvím orgánů státní resp. veřejné správy. Zákon vychází pouze z tzv. soukromoprávní úpravy v duchu „**státní správa jako byznys**“.
3. Uzakoňuje **politické pozice ve státní správě**, aniž by je reguloval množstvím a kompetencemi. Zcela chybí stanovení vztahů mezi politickými a úřednickými funkcemi. Není zřejmé, jaké jsou pravomoci těchto „neúřednických“ pozic a jak mohou úředníky ovlivňovat. Státní správa tak bude i nadále podřízena politickým vlivům střídajících se politických vedení, které budou moci personálně měnit celé úřady.
4. Systém výběrových řízení není povinný, **volitelná výběrová řízení jsou netransparentní a neřeší odpolitizování státní správy.**

- Přijímání úředníků na volná místa může probíhat **bez výběrového řízení**, zůstává zde tedy i nadále **možnost obsazovat místa na politickou objednávku**. Alarmující je, že zákon neupravuje výběr vedoucích úřadu státní správy. Vedoucí úřadu přitom rozhoduje o způsobu přijímání dalších úředníků, členech výběrových komisí i vítězích výběrových řízení.
  - Výběrová řízení mohou probíhat třemi způsoby, dvěma netransparentními – vnitřní výběrové řízení a omezené vnější výběrové řízení – a pouze jedním transparentním standardním výběrovým řízením otevřeným pro uchazeče i z vnějšku veřejné správy. Hlavním argumentem pro volbu soukromoprávní úpravy byla přitom otevřenost veřejné správy vůči zájemcům ze soukromého sektoru. Zcela v rozporu s tímto požadavkem tento návrh zákona naopak **stanoví jasné bariéry pro otevřená výběrová řízení a zakonzervuje tak současný stav i praktiky**.
  - Výběrová komise nevybírá kandidáta, jen stanoví pořadí prvních pěti uchazečů, ani to ale není pro výběr závazné. **Vedoucí úřadů nemusí respektovat vítěze výběrového řízení** a může si vybrat mezi prvními pěti kandidáty nebo výběrové řízení zruší úplně!
  - Vzhledem k nedávným zkušenostem při zneužívání veřejných prostředků v oblasti pořízování informačních systémů existuje riziko, že může dojít ke stejným problémům při pořízení personálního portálu, s nímž zákon počítá. Velmi sporné je také umístění personálního portálu pod Ministerstvo vnitra, která nemá pro tuto oblast kompetence dané kompetenčním zákonem.
5. **Chybí transparentní systém odměňování**, který by zrušil smluvní platy a zavedl odpovídající základní nárokovou a omezenou nenárokovou složku platu úředníka. Naopak zákon zcela nesystémově zavádí náhradu úředníkovi za ošacení.
  6. **Chybí jednotná systemizace**, je ponecháno dosavadní chaotické uspořádání na úrovni státní správy jako celku i na úrovni jednotlivých úřadů. Nejsou stanoveny konkrétní sjednocující parametry, které by znemožnily provádět účelové reorganizace a zbavovat se tak „politicky neloajálních“ zaměstnanců. Chybí jasná koncepce pracovních agend jednotlivých úřadů (aby nedocházelo k duplikacím) a jednoznačné nastavení personálních a finančních kapacit pro výkon jednotlivých agend.
  7. **Systém hodnocení úředníků není vyvážený** a nestranný, hodnotitelem je pouze jedna osoba (nadřízený nadřízeného hodnocené osoby). Opakované špatné pracovní hodnocení je přitom důvodem k propuštění.
  8. Nezavádí jednotný systém **dohledu a implementace zákona**, kterým by měl být nadresortní orgán, jenž je klíčový pro správnou implementaci zákona. Zároveň nezavádí jednotný systém personálního řízení ve státní správě a podporuje další tříštění státní správy.
  9. **Nezavádí dostatečnou ochranu whistleblowerů (oznamovatelů protiprávního či jinak vadného jednání)**. Pracovník má sice možnost ohradit se proti zadanému úkolu při podezření z nezákonnosti od nadřízeného k vedoucímu úřadu. Pracovník není ale nijak chráněn proti případné šikaně a není řešen případ, kdy tímto nadřízeným je vedoucí úřadu.

Oživení

GOOD
GOVERNANCE

inventura
demokracie

NADAČNÍ FOND
PROTI KORUPCI

EKOLOGICKÝ PRÁVNÍ SERVIS

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL | Česká
republika

10. Oblast vzdělávání je věnována neúměrně velká část zákona v porovnání s pracovněprávní úpravou postavení úředníka. Smyslem zákona by mělo být především zajistit jasný rámec řízení státní správy, povinnosti a práva úředníka. Pouze tak může dojít k odpolitizování a zefektivnění státní správy. Protikorupční opatření ve formě vzdělávání jako např. školení o morálním kodexu či boji proti korupci je pouze alibi opatřeními.

Navrhujeme proto současný návrh zákona o státních úřednících odmítnout a vrátit se k odkládanému Služebnímu zákonu.

Oživení o.s., Good Governance o.s., Inventura demokracie, Nadační fond proti korupci, Ekologický právní servis a Transparency International.

Kontakt:

Lenka Petráková, Oživení, mobil: 724 011 102

Lukáš Wagenknecht, Good Governance, mobil: 608 303 542

Michaela Suchardová, Nadační fond proti korupci, mobil: 777 980 726